

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
Інститут природничо-математичної та технологічної освіти
Природничо-географічний факультет

ПРИРОДНИЧІ НАУКИ І ОСВІТА

Збірник наукових праць
природничо-географічного факультету

Умань
2014

УДК [50:37](082)
ББК [20:74]я43
П 77

**Затверджено до друку вченою радою природничо-географічного факультету
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
(протокол №8 від 25 березня 2014 р.)**

Редакційна колегія:

Якимчук Р. А. – кандидат біологічних наук, доцент (головний редактор); **Браславська О. В.** – доктор педагогічних наук, професор; **Ключко З. Ф.** – доктор біологічних наук, професор; **Половка С. Г.** – доктор геологічних наук, професор; **Совгіра С. В.** – доктор педагогічних наук, професор; **Валюк В. Ф.** – кандидат хімічних наук, доцент; **Гнатюк Н. О.** – кандидат біологічних наук, доцент; **Гончаренко Г. Є.** – кандидат біологічних наук, доцент; **Горбатюк Н. М.** – кандидат педагогічних наук, доцент; **Кравцова І. В.** – кандидат географічних наук, доцент; **Красноштан І. В.** – кандидат біологічних наук, доцент; **Лаврик О. Д.** – кандидат географічних наук, доцент (відп. секретар); **Миколайко В. П.** – кандидат сільськогосподарських наук, доцент; **Містрюкова Л. М.** – кандидат біологічних наук, доцент; **Ситник О. І.** – кандидат географічних наук, доцент; **Соболенко Л. Ю.** – кандидат біологічних наук, доцент; **Цимбалюк В. В.** – кандидат хімічних наук, доцент; **Чорна Г.А.** – кандидат біологічних наук, доцент; **Шулдик В. І.** – кандидат педагогічних наук, доцент.

Відповідальний за випуск: Лаврик О. Д.

**Автори опублікованих матеріалів
НЕСУТЬ ПОВНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
за добір, точність наведених фактів, цитат, власних імен
та інших відомостей!!!**

Природничі науки і освіта: збірник наукових праць природничо-географічного
П 77 факультету. – Умань : Видавничо-поліграфічний центр «Візаві» (Видавець «Сочінський»),
2014. – 164 с.

ISBN

У збірнику опубліковані результати досліджень у галузях природничих і соціально-педагогічних наук. Розкриті актуальні питання біології, географії, екології, психології та педагогіки.

The results of investigation in the branches of the naturals, socio-pedagogicals sciences have been published in the miscellany. The actual questions of biology, geography, ecology, chemistry, psychology and pedagogy of innovation thecnologies are discovered in the articles.

УДК [50:37](082)
ББК [20:74]я43

ISBN

© Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини, 2014

ЗМІСТ

ФУНДАМЕНТАЛЬНІ ТА ПРИКЛАДНІ ДОСЛІДЖЕННЯ У ПРИРОДНИЧИХ НАУКАХ

<i>Алейнікова І.Г., Браславська О.В.</i> Сучасна людина та її еволюція.....	6
<i>Браславська О.В., Пиляй А.А.</i> Ретроспектива індустріального розвитку промислового виробництва України (XV – сер. XX ст.).....	8
<i>Брижата О.С., Кравцова І.В.</i> Класифікація рекреаційних ландшафтів Центральної України.....	9
<i>Бурехіна Т., Тарногурська К.А.</i> Golden retriever – золоте серце.....	11
<i>Волчанська Я.С., Соболенко Л.Ю.</i> Мікроорганізми і сучасна біотехнологія.....	12
<i>Довганчук О.П., Якимчук Р.А.</i> Генетичні наслідки радіоізотопного забруднення територій розміщення підприємств уранодобувної промисловості.....	14
<i>Дрозденко Г.М., Ісак А.А.</i> Практичні рекомендації по догляду за орхідеями роду Фаленопсис (<i>Phalaenopsis</i>).....	17
<i>Дученко М.О., Совгіра С.В.</i> Проблеми малих водойм та перспективи їх вирішення...	19
<i>Кіщук О.М.</i> Адвентивні північно-американські рослини у складі флори Христинівського району Черкаської області.....	21
<i>Козинська І.П., Алейнікова І.Г.</i> Транспортний комплекс Черкаської області: проблеми розвитку.....	23
<i>Козинська І.П., Завадська Р.А.</i> Розвиток геологічного туризму на Житомирщині.....	26
<i>Кравцова І.В., Лаврук Г.О.</i> Антропогенні ландшафти Черкаської області.....	28
<i>Кравцова І.В., Половка О.С.</i> Основні характеристики ритмічних явищ природи.....	31
<i>Красноштан І.В., Кучинська Ю.О.</i> Зміни інтенсивності росту пагонів подовження <i>Quercus robur</i> L. внаслідок ініціювання репродуктивного процесу.....	32
<i>Красноштан І.В., Гребеннікова А.О.</i> Ріст та репродуктивний розвиток окремих сортів троянд на агробіостанції університету.....	34
<i>Красноштан І.В., Жура І.В.</i> Формування та розвиток сортопідщепних комбінуваних яблуні на АБС університету.....	35
<i>Красноштан І.В., Лелека О.Л.</i> Вміст основних елементів живлення в асиміляційній поверхні <i>Quercus robur</i> L. внаслідок ініціювання репродуктивного процесу.....	36
<i>Красноштан І.В., Миколайко В.П., Шевчук О.П.</i> Генезис та трансформація основних типів ґрунтів центральної частини Правобережного лісостепу України.....	38
<i>Красноштан І.В., Муквич В.В.</i> Використання сортопідщепних комбінуваних троянд чайно-гібридної селекції в зеленому будівництві загальноосвітньої школи.....	40
<i>Красноштан І.В., Поліщук Н.М.</i> Генеративний розвиток пагонів та насіннева продуктивність окремих клонів <i>Quercus robur</i> L. внаслідок стимулювання репродуктивного процесу.....	43
<i>Красноштан І.В., Польова Ю.Л.</i> Ріст та вегетативний розвиток яблуні окремих сортів на підщепі 62-396 на агробіостанції університету.....	45
<i>Красноштан І.В., Рогатюк Ю.Л.</i> Ріст та репродуктивний розвиток вергінільних культур <i>Quercus robur</i> L. в окремих кварталах Гайсинського лісництва Вінницької області.....	46
<i>Кугай М.С., Волинець О.І.</i> Сучасний стан та перспективи розвитку органічного сільського господарства в країнах Прибалтики.....	47
<i>Кугай М.С., Маліхатко Любов.</i> Вирішення проблеми розширення території та утилізації сміття в Японії.....	51
<i>Кугай М.С., Маліхатко Людмила.</i> Вплив господарства Китаю на стан довкілля.....	52
<i>Кугай М.С., Шипило О.С.</i> Сучасний стан та перспективи розвитку нетрадиційної відновлюваної енергетики в Англо-Америці.....	54
<i>Лаврик О.Д., Маліхатко Людмила.</i> Натуральні річкові урочища як палеоландшафтна основа	56

сучасних антропогенних ландшафтів річища Південного Бугу.....	
<i>Лаврик О.Д., Хом'як М.В.</i> Обґрунтування поняття «річкова ландшафтно-технічна система».....	59
<i>Миколайко В.П., Сухоносова Н.П.</i> Регіональний вплив лісів Черкаської області на баланс вуглецю.....	64
<i>Миколайко В.П., Усенко О.М.</i> Вплив природних і антропогенних чинників на гумусний стан змитих ґрунтів.....	66
<i>Миколайко В.П., Бровар Т.В.</i> Біометричні показники росту дерев яблуні залежно від підщепи, щільності садіння та форми крони.....	68
<i>Миколайко В.П., Мазниця М.О.</i> Агрохімічна характеристика ґрунтів Драбівського району.....	70
<i>Миколайко В.П., Надь Н.К.</i> Урожайність, товарні і споживчі якості ягід ожини на агробіостанції університету.....	73
<i>Миколайко В.П., Оверчук К.П.</i> Заходи по зростанню родючості ґрунтів Черкащини та її стабілізації.....	76
<i>Миколайко В.П., Сивак-Машевська Н.І.</i> Стійкість ґрунтів степу від вітрової ерозії..	78
<i>Містрякова Л.М., Петлюк А.І.</i> Родина Славкові у фауні антропогенних та природних ландшафтів Оратівського району Вінницької області.....	80
<i>Містрякова Л.М., Шім Т.В.</i> Сучасний стан іхтіофауни малих річок Тальнівського району Черкаської області.....	81
<i>Містрякова Л.М., Ярова Д.В.</i> Сезонне розміщення і чисельність воронових птахів Бершадського району Вінницької області.....	82
<i>Половка С.Г., Бровченко П.І.</i> Проведення рекультивації порушених земель після видобування піску (на прикладі гірничотехнічного етапу рекультивації).....	84
<i>Половка С.Г., Василик А.С.</i> Мінеральні води Українського Закарпаття.....	86
<i>Половка С.Г., Величко О.С.</i> Несприятливі екологічні процеси в с. Колочава та його околицях.....	87
<i>Половка С.Г., Ганушак Ю.Ю.</i> Теоретико-історичні засади вивчення сланцевого газу.....	89
<i>Половка С.Г., Московічук О.І.</i> Вплив сільського господарства на географічну оболонку (на прикладі Бершадського району Вінницької області).....	90
<i>Половка С.Г., Осінчук Н.В.</i> Основні сполуки вихлопних газів автомобільного транспорту.....	92
<i>Половка С.Г., Синенька А.Л.</i> Тверді антропогенні та природні забруднювачі вод північно- західного шельфу Чорного моря.....	95
<i>Ситник О.І., Кирилюк І.А.</i> Антропогенний вплив на р. Соб.....	97
<i>Ситник О.І., Костина Ю.І.</i> Природні ресурси Рокитнянського району Київської області та їх використання.....	99
<i>Ситник О.І., Слободянюк Ю.В.</i> До питання використання водних ресурсів Немирівського району Вінницької області.....	101
<i>Соболенко Л.Ю., Пلامоділ І.С.</i> Морфологічні аномалії та нетипові явища як індикатори стану довкілля.....	103
<i>Совгіра С.В., Жук А.В.</i> Дослідження кількісного та якісного складу біорізноманіття Оникієвського лісгоспу.....	105
<i>Совгіра С.В., Ревенко А.В.</i> Оцінка фітотоксичності ґрунтів на території міста Кривий Ріг.....	108
<i>Хименюк М.М.</i> Рослини в кімнатній культурі.....	110
<i>Цвігун І.М., Совгіра С.В.</i> Залежність різноманіття іхтіофауни річки Недотеки від її екологічного стану.....	112

РОДИНА СЛАВКОВІ У ФАУНІ АНТРОПОГЕННИХ ТА ПРИРОДНИХ ЛАНДШАФТІВ ОРАТІВСЬКОГО РАЙОНУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Містрюкова Л.М., доцент кафедри біології та методики її навчання

Петлюк А.І., студентка V курсу

Серед величезного різноманіття птахів, які населяють нашу природу, значне місце належить птахам родини Славкових (*Sylvidae*). До цієї родини належать дрібні горобцеподібні птахи (маса – 4,5-30 г) з витягнутим тоненьким тулубом, з довгим шиловидним, трохи витягнутим по верхньому краю, дзьобом, в основі якого сидять помітні щетинки. Ноги короткі, цівка вкрита спереду окремим щитком. Махових пер першого ряду 10, з них перше – недорозвинуте, рульових 12, іноді 10. Забарвлення в більшості представників одноманітне, сіруватих або буруватих відтінків. Забарвлення самця і самки здебільшого однакове. Молоді птахи відмінні від старих. Линяють 2 рази на рік [1].

Гнізда відкритого типу (у вівчариків іноді з кришечкою), на куцах або на землі, рідше на деревах. Яйця бруднувато-білі або зеленуваті, з більш-менш розвинутою темною плямистістю. Гніздяться один раз на рік. Живляться комахами, деякі крім комах їдять також ягоди і плоди різних рослин.

Здебільшого дуже корисні птахи в садівництві і лісовому господарстві, тому заслуговують ретельного вивчення і охорони.

Мета дослідження – вивчити видовий склад, біологічну приуроченість та виявити найбільш масових, звичайних та рідкісних птахів родини Славкових в умовах антропогенних та природних ландшафтів Оратівського району Вінницької області.

В процесі дослідження нами на території смт. Оратова, с. Юшківці та в їх околицях (лісосмуги, ліс) встановлено гніздування 20 видів птахів родини Славкових. Різні види займають ті чи інші біотопи і є або звичайними, або рідкісними або дуже рідкісними. Так, зокрема, славка сіра (*Sylvia communis*) як звичайний вид зустрічається у більшості досліджуваних біотопах (і в присадибних садах, і в лісосмугах, і в навколишньому лісі, де є чагарникові ділянки, особливо на узліссі). Це ж саме відноситься до славки садової.

Славка чорноголова (*Sylvia atricapilla*), більш прив'язана до лісових урочищ, рідше гніздиться в лісосмузі. На присадибних ділянках в межах селищ ми її не відмічали.

В цілому серед славок найбільш типовими для нашого регіону є славки сіра та садова, рідше зустрічаються чорноголова та прудка і дуже рідко – рябогруда та берестянка [3].

Види роду очеретянок (*Acrocephalus*) зазвичай при різній чисельності гніздяться в прибережних заростях верболозів, очерету, рогозу та іншої гідрофільної рослинності в долині річок та зарослих ставків. Тут до звичайних, найбільш поширених видів відносяться очеретянка велика, очеретянка ставкова, кобилочка (цвіркун) та кобилочка річкова. Їх спів та позивні голоси лунають над долинами майже все літо. Рідко гніздяться очеретянки чагарникова, лугова, прудка, кобилочка солов'їна.

Птахи роду вівчариків (*Phylloscopus*) представлені в районі досліджень 3 видами. Звичайними є вівчарик-ковалик та вівчарик жовтобровий, гніздяться вони найчастіше в лісових біотопах, рідше в лісосмугах. На присадибних ділянках вівчарики не гніздяться зовсім.

В зелених насадженнях селищ найбільш типовими і багаточисельними є славка сіра та славка садова, в лісосмугах – славка сіра, славка садова, рідкісними тут є славка чорноголова, славка прудка та славка рябогруда, в лісі – звичайними є славки сіра, садова та чорноголова, а також вівчарик-ковалик, вівчарик жовтобровий, рідко – вівчарик весняний. Зокрема в заростях гідрофільної рослинності – очеретянка велика та ставкова, кобилочка (цвіркун) та кобилочка річкова.

З метою більш інтенсивного приваблювання птахів родини Славкових у зелені

насадження необхідно ширше здійснювати загальне озеленення річкових долин, при посадці садів та лісових масивів ширше використовувати кущові породи, зокрема різноманітні ягідні кущі.

Отримані нами дані можуть лягти в основу розробки заходів з охорони не тільки птахів родини Славкових, а фауни і природи рідного краю в цілому.

Переважає більшість птахів корисна для нашого народного господарства. Це вимагає від нас бережного ставлення до птахів – наших друзів у боротьбі за подальше підвищення продуктивності сільського господарства. Охорона і приваблювання корисних птахів мусить бути однією з важливих ланок сільськогосподарських і лісокультурних робіт, яка забезпечить зменшення шкідливої діяльності комах і гризунів [2].

Список використаних джерел

1. Горбань И.М. Орнитофауна Украины, ее кадастр и охрана. / И.М. Горбань. – Кишинев., 1992. – 47 с.
2. Коваль Н.Ф. Птицы дендропарка «Софиевка». / Н.Ф. Коваль. – Киев : УСХА, 1990. – 107 с.
3. Містрюкова Л.М. Навчально-польова практика з зоології хребетних : Методичні вказівки для студентів природничо-географічних факультетів педагогічних вузів. / Л.М. Містрюкова. – Умань : ПП Жовтий О.О., 2013. – 29 с.